

novum

nieuwsbrief van het

Historisch Documentatiecentrum

voor het

Nederlands Protestantisme

(1800-heden)

XX

colofon

Novum 20 verscheen in december 2006

Het is een uitgave van het
Historisch Documentatiecentrum voor het
Nederlands Protestantisme (1800-heden)
Vrije Universiteit Amsterdam

Adres

Hoofdgebouw Vrije Universiteit Amsterdam
Kamer 1B-34
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Stichting ter ondersteuning van het HDC
Postbank 1168001

(t) 020 59 85270
(e) hdc@dienst.vu.nl
(i) <http://hdc.vu.nl>

Jaarboek en donaties

Deze nieuwsbrief aan het einde van het jaar gaat zoals gebruikelijk vergezeld van een geschenk voor de donateurs. Het betreft het veertiende deel van het Jaarboek voor de geschiedenis van het Nederlands Protestantisme: George Harinck en Gerrit Schutte (red.), *De school met de bijbel. Christelijk onderwijs in de negentiende eeuw*. Dit boek gaat niet zozeer over de vaak beschreven schoolstrijd van de negentiende eeuw, maar vraagt vooral aandacht voor het reilen en zeilen van de christelijke school. Het gaat over de schoolboeken, de vormgeving van het onderwijs en de pedagogiek, de opleiding van de onderwijzers en onderwijzeressen, over de zondagsschool en de plaats van het onderwijs in de protestantse beweging van de negentiende eeuw.

Hoge druk- en portokosten verhinderen ons dit boek aan al onze relaties toe te zenden. We hopen dat de aantrekkelijkheid van dit geschenk relaties stimuleert zich aan te melden als donateur van het Documentatiecentrum. Dit geschenk is een uiting van dankbaarheid voor uw financiële en vaak ook morele steun aan het Documentatiecentrum. En het is natuurlijk tevens een verzoek om die steun te bestendigen en ook dit jaar weer het Documentatiecentrum bij de besteding van uw giften te gedenken. Uw bijdragen zijn onontbeerlijk voor het bekostigen van onze activiteiten, van boekuitgaven tot bijeenkomsten. Bij voorbaat onze hartelijke dank voor uw steun!

Donateurs treffen bij deze nieuwsbrief een acceptgirokaart aan. De minimumbijdrage is € 17,50 voor particulieren; voor rechtspersonen (stichtingen, verenigingen, etc.) € 75,00. De overige relaties van het Centrum ontvangen eveneens een acceptgirokaart, waarop zij desgewenst een (eenmalige) gift kunnen overmaken of zich kunnen aanmelden als donateur, waarna zij het Jaarboek alsnog krijgen thuis gestuurd. Zoals bekend zijn giften, donaties en schenkingen aan het Documentatiecentrum fiscaal aftrekbaar.

Wilt u bij elektronische betaling uw naam en adresgegevens vermelden?

Samenwerking met Princeton

In samenwerking met Clifford Anderson, Curator of Special Collections en Christine Schwartz, Head Cataloger van Princeton Theological Seminary en met financiële steun van de Universiteitsbiblio-

theek van de Vrije Universiteit werd een pilot project gestart om het archief van Abraham Kuiper digitaal beschikbaar te stellen op het internet. De bedoeling is dat binnen afzienbare tijd overal ter wereld de omstreeks tienduizend brieven en andere stukken uit Kuypers archief overal ter wereld door onderzoekers zijn te raadplegen. Daarmee wordt de toegang tot dit archief – waarvoor inderdaad ook wereldwijd belangstelling bestaat – buitengewoon vergroot. Maakt het Documentatiecentrum zich daarmee niet overbodig? Integendeel. In de eerste plaats is de hulp en specifieke kennis van de medewerkers van het Centrum hard nodig om de onderzoekers te helpen bij het ontcijferen en het duiden van de bronnen. En in de tweede plaats leidt de vergrote toegankelijkheid van het archiefmateriaal tot meer onderzoek op het gebied van het Nederlandse protestantisme – en dat is een belangrijk doel van het Centrum. Bovendien blijkt de toegankelijkheid van bronnen op internet het bezoek aan archiefinstellingen niet te doen afnemen, maar juist toenemen. En tenslotte geldt dat het grootste deel van de collectie van het Centrum niet via internet raadpleegbaar is en onze studiezaal zijn bezoekers zal blijven trekken.

Naast deze samenwerking met Princeton kwam ook een ander gezamenlijk project met deze Amerikaanse instelling gereed. Met ingang van het komende jaar wordt er aan beide zijden van de oceaan gelijktijdig gewerkt aan een database voor de secundaire literatuur over Kuiper. De bouw van deze database is afgelopen najaar door Clifford Anderson en Hans Seijlhouwer voltooid en wordt te zijner tijd raadpleegbaar op de website van het Centrum. De met Princeton speciaal voor dit project vervaardigde database is tweetalig en de titels worden door medewerkers van Princeton en van het Historisch Documentatiecentrum ingevoerd.

Studiezaal

In overleg met de Afdeling Bijzondere Collecties / Het Studiecetrum voor protestantse boekcultuur is besloten, om – onder het motto: ‘Onze boeken en archiefstukken zijn uniek, onvervangbaar en kwetsbaar...’ – gedragsregels voor bezoekers in een folder vast te leggen. De folder wordt aan alle bezoekers van de beide afdelingen uitgedeeld, tegelijk met een potlood. Want vanaf de invoering van de nieuwe regels mag er in de studiezaal alleen nog maar geschreven worden met een potlood. Bezoekers mogen uiteraard wel hun laptop gebruiken.

Bavinck-lezingen

De eerste twee series Bavinck-lezingen, georganiseerd door het Historisch Documentatiecentrum en het *Nederlands Dagblad*, zijn deze zomer in boekvorm verschenen: George Harinck en Koert van Bekkum (red.), *Religie en democratie en 125 jaar Vrije Universiteit*. In deze uitgaven treft u artikelen aan van onder anderen A. van de Beek, A.Th. van Deursen, James Kennedy en Kars Veling. De teksten van de derde serie lezingen, ‘Wie zijn wij eigenlijk? De vraag naar de Nederlandse identiteit’ – met lezingen van onder andere Joris van Eijnatten en hulpbisschop Gerard de Korte – worden inmiddels voor publicatie gereed gemaakt. In het voorjaar start de vierde reeks Bavinck-lezingen, over het thema ‘Herverkaveling in kerkelijk Nederland’, met onder anderen Antoine Bodar en Bas Plaisier. Voor deze vierde serie lezingen, die steeds in Amersfoort worden gehouden, ontvangen donateurs een aparte uitnodiging.

Gereformeerden en Indië

Op 19 oktober jl. belegde het Historisch Documentatiecentrum een congres over ‘Gereformeerden en de Indonesische kwestie’. De aanleiding tot het congres was het proefschrift van Herman Smit, *Gezag is gezag... Kanttekeningen bij de houding van de gereformeerden in de Indonesische kwestie*, dat in juni van dit jaar in de Passage Reeks van het Centrum verscheen. De opkomst overtrof de verwachting tweemaal. Vanwege de 150 aanmeldingen moest worden uitgeweken naar een grote collegezaal in het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit.

Tussen 1945 en 1949 werd de onafhankelijkheid van Indonesië een realiteit in de Nederlandse politiek. Met name voor de gereformeerden was dit een pijnlijke ontwikkeling. Tot aan de Tweede Wereldoorlog waren zij via de politiek en via de zending en haar hulpdiensten nauw betrokken bij het bestuur en de beleidsvorming inzake dit koloniale gebied. Over deze moeilijke jaren en hun opstelling daarin is nadien weinig gereflecteerd door de gereformeerden.

Op dit congres werd de houding van de gereformeerden in de Indonesische kwestie nader onder de loep genomen door Doeko Bosscher (RU Groningen), Herman Smit, Paul Werkman (HDC) en Ben van Kaam en Jan Greven, beide vroeger aan *Trouw* verbonden. Op veler verzoek heeft het Centrum hun toen uitgesproken teksten in deze decembermaand gepubliceerd in de serie Ter Lezing: George Harinck (red.), *Gezag is gezag, rebel is rebel. Gereformeerden en de Indonesische kwestie*. Deze uitgave is verkrijgbaar voor € 5,00 verkrijgbaar op het Historisch Documentatiecentrum.

Personeel

Per 1 januari a.s. werkt prof. dr. Jan de Bruijn 2 1/2 jaar bij het Historisch Documentatiecentrum. Wij feliciteren hem hartelijk met dit jubileum en danken voor de vele jaren van inzet voor de bloei van het Centrum die met dit getal worden uitgedrukt. Het jubileum wordt in de kring van het Centrum op gepaste wijze gevierd. Drs. Paul E. Werkman is voor 0,2 fte door Hogeschool Windesheim gedetacheerd bij het Historisch Documentatiecentrum ten bate van het project Christelijk-Sociale Beweging. Drs. Wouter Beekers is vanaf 1 september jl. full time verbonden aan het Centrum. In zijn 0,4 fte nieuwe aanstellingstijd werkt hij aan een promotieonderzoek over historische visies op de maatschappelijke positie van woningbouwcorporaties. Dit project is een uitvloeisel van de geschiedschrijving inzake de Amsterdamse woningbouwvereniging 'Patrimonium', waaraan hij samen met dr. Rolf van der Woude werkt. Het promotieonderzoek is gefinancierd door Aedes, vereniging van woningbouwcorporaties. Per 1 december is de werktijd van drs. Wim Berkelaar uitgebreid van 0,5 naar 0,6 fte.

Bibliografie Nederlandse Protestantse Periodieken

Op 10 november jl. verscheen het tweede deel van de Bibliografie van Nederlandse Protestantse Periodieken (BNPP). Het eerste exemplaar werd aangeboden aan uitgever Martin Ros. Hij prees het project omdat het een prachtige ingang verschaft tot een verleden wereld die anders toegesloten zou blijven. Het BNPP-project, dat in 1988 van start ging, is met zijn informatie over duizenden titels van tijdschriften een belangrijk instrument bij het onderzoek naar de geschiedenis

van het Nederlandse protestantisme. Het is niet alleen een toegang tot een vroegere wereld, maar conserveert die wereld ook. In de eerste plaats vanwege de vele informatie die per tijdschrifttitel wordt geboden, maar ook fysiek, doordat vele tijdschriftjes dankzij dit project voor de vuilnisbelt zijn behoed. Nog steeds werkt week in week uit een team van vrijwilligers verspreid over het land aan het opzoeken en beschrijven van periodieken, van *Aanmoedigende Berigten betreffende de Verspreiding der Godsdienstige Traktaatjes via Jeugd en Politiek* tot *De Zonnebloemweekster*, om een paar titels uit het tweede deel te noemen. Het cumulatief register op zaken, personen en plaatsen beslaat inmiddels bijna honderd pagina's: een *Fundgrube* voor de onderzoeker en elke liefhebber van de geschiedenis van het protestantisme. Het boek telt 462 pagina's en is verkrijgbaar op het Centrum en kost € 54,00; daar is ook deel een nog verkrijgbaar.

Een greep uit de publicaties van 2006

- Jan de Bruijn schreef, *Kuyper in beeld*. Het boekje is een uitgave van de op verzoek van de Stichting Monument Abraham Kuyper, Dordrecht 2006, 36 pag.
- George Harinck and Hans Krabbendam, eds., *Morsels in the Melting Pot: The Persistence of Dutch Immigrant Communities in North America*, Amsterdam 2006, 246 pag.
- Koert van Bekkum en George Harinck (red.), *Religie en Democratie*, Barneveld 2006, 68 pag.
- Koert van Bekkum en George Harinck (red.), *125 jaar Vrije Universiteit*, Barneveld 2006, 72 pag.
- George Harinck, Wim Berkelaar, Roel Huizenga, Piet Moleveld en Hans Seijlhouwer, *Bibliografie van Nederlandse Protestantse Periodieken*, deel 2, Amstelveen 2004, 462 pag.
- A.C. Roosendaal, *Naar een school voor de gereformeerde gezindte. Het christelijke onderwijsconcept van het Gereformeerd Schoolverband (1868-1971)*, Hilversum 2006, 288 blz.
- Herman Smit, *Gezag is gezag ...Kanttekeningen bij de houding van de gereformeerden in de Indonesische kwestie*, Hilversum, 2006, 464 blz.
- Paul Werkman en Rolf van der Woude (red.), *Geloof in eigen zaak. Markante protestantse werkgevers in de negentiende en twintigste eeuw*, Hilversum 2006, 560 blz.
- J. Vree, *Kuyper in de kiem. De precalvinistische periode van Abraham Kuyper 1848-1874*, Hilversum 2006, 424 blz.
- George Harinck (red.), *Gezag is gezag, rebel is rebel. Gereformeerden en de Indonesische kwestie*, Amsterdam 2006, 48 blz.

Archieven – aanwinsten in 2006

In 2006 konden de volgende archieven en documentaties aan de collectie worden toegevoegd.

Familie (M.J.) Aalders.

ARP en CDA, afkomstig van H.A. de Boer en G. van den Berg.

Gemeenschappelijk Protestants Overleg Bejaardenwerk.

Stichting Protestantse Opleidingen Bejaardenzorg.

W.P. Berghuis, documentatie.

Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen.

G. Boelema, verzameling kerkzegels.

Hilda Martine Burger, theoloog en auteur.

Sieth Delhaas, publiciste.

Gereformeerde Vereniging voor Drankbestrijding.

Europese Werkgroep.

Vrijzinnig Christelijke Gezondheidskolonie Naar Buiten.

Redactie *Weekblad Hervormd Nederland*.

Stichting *Iets voor Niets*.

Vrijzinnig Christelijke Jeugdcentrale.

Dr.mr. A.W. Kist, directeur Kerk en Wereld.

Ds. Dirk Krijger, prediant en initiatiefnemer voor het volkspetitionnement tegen kernbewapening.

Protestants overleg Maatschappelijk Werk.

Stichting Vrijzinnig Protestantse Centrale voor Maatschappelijk Werk.

Stichting Vrijzinnig Protestantse Centrale voor Maatschappelijk Werk.

Vrijzinnig Protestants Centrum voor Maatschappelijke Toerusting.

Ceüs Munk, docent en kerkorganist.

Kaj Munk en stukken betreffende Annie Winkler-Vonk, documentatie afkomstig van Johan Winkler.

Stukken betreffende onderzoek naar de geschiedenis van de faculteit natuur- en Sterrenkunde van de VU.

Vereniging van Christelijke Onderwijzers en Onderwijzeressen in Nederland en Overzeese bezittingen.

Ds. H. Pop, hervormd predikant.

Prof. dr. K. Runia, predikant en hoogleraar.

Prof. dr. P.A.E. Sillevius Smitt, theoloog en hoogleraar VU.

Prof. dr. G.J. Sizoo, eerste hoogleraar natuurkunde aan de VU.

Nederlandse Christen Studentenvereniging.

Vrijzinnige Christelijke Studentenbond.

Vereniging voor Vrijzinnige Tehuizen.

VUCLEON-AUK, studievereniging Natuur- en sterrenkunde aan de VU.

Bastiaan Walpot, bekeringsgeschiedenis.

Stichting Wilde Ganzen.